

istersen onu da yaparım" deyince Hz. Peygamber, "Hayır! Ben onların soyundan Allah'a şirk koşmayan bir nesil gelmesini isterim" buyurmuştur (Buhârî, "Bed'ü'l-ḥalk", 7).

İslâm tarihinde önemli bir yeri olan Dârülerkam bu dağın eteğinde bulunduğu gibi sa'y*'in başlangıç noktası olan Safâ tepesi de Ebûkubey's dağının eteğinde yer almaktadır. Kamer süresinde (54/1) zikredilen **inşikâku'l-kamer*** müzicesi de İbn Abbâs ve İbn Mes'ûd'dan gelen bir rivayete göre bu dağın üzerinde gerçekleşmiştir (Süyûtî, *ed-Dürrü'l-menşûr*, VII, 670-672). Abdullah b. Zübeyr Haccâc tarafından Mekke'de muhasara edilirken kurulan iki mancınıktan birisi Ebûkubey's üzerine yerleştirilmişti. İlk Senûsî zâviyesi de 1837 yılında bu dağın üzerinde bina edilmiştir.

Ebûkubey's'in en üst noktasında 1980'li yıllara gelinceye kadar varlığını koruyabilmiş bir meşid vardı. İbrâhim Mescidi olarak anılan mâbedin tarihinin çok eskilere dayandığı ve son olarak Hintli bir müslüman tarafından 1257'de (1841) yeniden yaptırıldığı bilinmektedir. 1980'den sonra Ebûkubey's'in tamamı Suudi ailesi tarafından istimlak edilerek üstüne saraylar, altına da Harem'i Azîziye ve Mina'ya bağlayan tüneller inşa edilmiştir.

BİBLİYOGRAFYA :

Buhârî, "Bed'ü'l-ḥalk", 7; Ezrakî, *Aḥbârü Mekke* (Melhas), I, 65; II, 266-268; Fâkihî, *Aḥbârü Mekke* (nşr. Abdülmelik b. Abdullah), Mekke 1407/1986-87, IV, 45, 49; Taberî, *Câmi'u'l-beyân* (Bulak), XXVII, 87, 88; İbnü'l-Cevzî, *Zâdü'l-mesir*, VIII, 88; Yâkût, *Mu'cemü'l-büldân*, I, 80-81; Fâsî, *el-İkdu's-şemîn*, I, 29; a.mlf., *Şifâ'ül-garâm bi-ahbâr'il-beledi'l-ḥarâm* (nşr. Ömer Abdüsselâm Tedmürî), Beyrut 1405/1985, I, 14-16, 276-279; Süyûtî, *ed-Dürrü'l-menşûr fi't-tefsir bi'l-me'sûr*, Beyrut 1403/1983, VII, 670-672; Cevâd Ali, *el-Mufaşşal*, IV, 7-8; G. Rentz, "Abû Ḳubays", *El'2* (İng.), I, 136.

ABDULLAH BOKS

EBÜSAİD MEHMED EFENDİ

(ö. 1072/1662)

Osmanlı şeyhülislâmı.

1003'te (1593-94) İstanbul'da doğdu. Hoca Sâdeddin Efendizâde Şeyhülislâm Esad Efendi'nin oğludur. Medrese tahsilini tamamladıktan sonra amcası Şeyhülislâm Hocaâde Mehmed Efendi'den (Çelebi Müftü) mülâzemet aldı. 1613-1621 yılları arasında Rüstem Paşa, Üsküdar Mihrimah Sultan, Sahn-ı Semân, Şehza-

de ve Süleymaniye medreselerinde müderrislik yaptı. Ardından kadılığa geçerek 1621'de Şam, 1623'te Bursa ve Galata kadılıklarına, 1624 ve 1627'de iki defa İstanbul kadılığına tayin edildi. 1629'da Anadolu, 1630'da Rumeli kazaskeri oldu (Naîmâ, *Târih*, III, 46). 1631'de kendisine Gümülcine arpalığı verilerek kazaskerlikten azledilirse de 1640'ta yeniden Rumeli kazaskeri oldu. 18 Zilhicce 1053'te (27 Şubat 1644) Şeyhülislâm Zekeriyâzâde Yahyâ Efendi'nin ölümü üzerine meşihat makamına getirildi (*a.g.e.*, IV, 62). İki yıl kadar bu görevde kaldıktan sonra 29 Zilkade 1055 (16 Ocak 1646) tarihinde azledildi (*a.g.e.*, IV, 170). 17 Ramazan 1061'de (3 Eylül 1651) ikinci defa şeyhülislâm oldu. Bu sırada Anadolu kazaskerliğine Bâlîzâde Mustafa Efendi'nin getirilmesi üzerine, mâzul İstanbul kadısı Esad Efendi bu makamın kendisinin hakkı olduğunu ileri sürerek ona karşı çıktı. Çok sert bir mizaca sahip olan Ebûsâid Efendi Esad Efendi'yi huzurunda tartakladı. Bu hareketi ilmiye mesleğine karşı bir hakaret olarak gören ulemânın tepkisi üzerine Ebûsâid Efendi 11 Ramazan 1062'de (16 Ağustos 1652) görevden alındıysa da bundan iki yıl sonra 12 Safer 1064 (2 Ocak 1654) tarihinde üçüncü defa şeyhülislâm oldu. Bir yıl dört ay kadar kaldığı bu görevi sırasında sadâretin Derviş Paşa'dan alınıp onun yerine daha uygun bir vezîriâzam bulunması çalışmalarına girdiği gibi bu makama İpşir Mustafa Paşa'nın getirilmesinde de faal rol oynadı. Ancak bu faaliyetleri onun azline yol açtı. İpşir Paşa'ya karşı çıkan âsiler vezîriâzam ile şeyhülislâmın idam edilmesini istediler. Bu arada Ebûsâid Efendi'nin konağına saldırarak atası Hasan Can Çelebi zamanından beri birikmiş olan aileye ait eşya ve kitapları yağmaladılar. Güç durumda kalan IV. Mehmed İpşir Paşa'yı zorbalara teslim ettiyse de Nakîbüleşraf Zeyrekzâde'nin karşı çıkması üzerine Ebûsâid Efendi'ye dokunmadı ve onu şeyhülislâmlıktan azlederek bu makama Koca Hüsâmzâde Abdurrahman Efendi'yi getirdi. Ebûsâid Efendi çiftliğinde oturup affı için haber bekleyen Çınar Vak'ası'nda kendisini destekleyen saray ağaları öldürülünce ümidi kırıldı, hatta muhaliflerinin gayretiyle arpalığı olan Gelibolu'ya gönderildi. Bir müddet sonra İstanbul'a dönmesine izin verildiyse de 1072 Zilkadesinde (Hazaran - Temmuz 1662) vefat etti ve Eyüp'teki aile mezarlığına gömüldü. Şeyhülis-

lâmlık süresi toplamı dört yıl iki aydan biraz fazla olan Ebûsâid Efendi'nin Said mahlası ile yazdığı manzumeleri bulunmaktadır.

BİBLİYOGRAFYA :

Şeyhî, *Vekâyiü'l-fuzalâ*, I, 295-297; Naîmâ, *Târih*, III, 46, 457; IV, 62, 170; VI, 164, 165, 212; Muhibbî, *Hulâsatü'l-eşer*, I, 127-128; *Devhatü'l-meşâiyih*, s. 50-52; *Sicill-i Osmânî*, I, 187; *İlmiyye Salnâmesi*, s. 450-453; Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, III/1, bk. İndeks; III/2, s. 465-466, 472.

MEHMET İPŞİRLİ

EBÜZABİ

(أبو ظبي)

Birleşik Arap Emirlikleri'ni
oluşturan yedi emirlikten biri
ve bu devletin başşehri.

Toprak bakımından yedi emirliğin en büyüğü olan Ebûzabî'nin (Abudabi) yüzölçümü 67.350 km², nüfusu 798.000'dir (1991). Basra körfezi kenarında yer alan Birleşik Arap Emirlikleri'nin en uzun sahiline sahip olan Ebûzabî güneyde Suudi Arabistan, doğuda Dübey ve Uman, batıda ise Katar'la komşudur. En önemli yerleşim merkezleri, emirliğin başşehri olan Ebûzabî ile Ayn ve Zâid'dir. Ebûzabî (1985'te nüfusu 243.000) aynı zamanda Birleşik Arap Emirlikleri'nin de başşehridir ve karadan Makta' adlı dar bir boğazla ayrılan üçgen şeklindeki bir adadan oluşur.

Ebûzabî Emirliği'nin iç kesimlerde kalan topraklarının sınırları çok yerde tam belirli değildir. Suudi Arabistan, Uman ve Birleşik Arap Emirlikleri arasında ihtilâflı olan Büreymî bölgesiyle ilgili mesele 1975'te çözülmüş (bk. BÜREYMİ) ve bu bölgede Birleşik Arap Emirlikleri'nin tek üniversitesinin bulunduğu Ayn şehri kurulmuştur. İç kesimlerde kalan boş arazilerin oluşturduğu bölge (Rub'ulhâlî çölü) meskün değildir. Halkın çoğunu Benî Yâs kabilesi teşkil eder; İslâmiyet'e bağlılıkları ile tanınan kabile mensuplarının mezhebi Mâlikî ve Şâfiî'dir. Yönetim kadrosu Âl-i Bû Felâh ailesinden gelmektedir.

Benî Yâs kabilesi, o zamanın şartlarına göre karadan gelecek saldırılara karşı gayet emin bir limana sahip olan Ebûzabî adasına 1761'de geldiler; buraya yerleştiklerinde yirmi ev kadar bir topluluk oluşturmaktaydılar. Şahbût b. Ziyâb (1793-1816) liderliğindeki Benî Yâs kabilesi, Necid taraflarından gelerek böl-